

Meghatározás:

Jak, Júd, 1. 2. Pét és a három János névvel ránk maradt levelet Eusebios óta katolikus leveleknek nevezzük, mert azok a teljes keresztyénségnek szólnak (ἡ καθολικὴ ἐκκλησία).

Szerző:

Az Újszövetségben öt személlyel találkozunk, akiket Jakabnak neveznek: Zebedeus fia, Alfeus fia, Jakab, Jézus testvére, Jakab a kicsi, és Júdás apostol atyja Jakab. Nyilvánvalóan a levél egy az őskeresztyénségben ismert és elismert személy nevében írottként akar feltűnni, így szűkül a kör, hiszen ennek fényében Jézus testvérére, ill. Zebedeus fia Jakabra gondolhatunk.

Zebedeus fiáról tudjuk, hogy Kr.u. 44-ben I. Agrippa kivégeztette (ApCsel 12,2), így nem valószínű, hogy rá akarna vonatkozni a megjelölés. Jézus testvéréről azt olvashatjuk, hogy Jézus halála után csatlakozik a keresztyének közösségéhez (Mk 3,21.31kk; Jn 7,5). Arról is értesülünk, hogy az Úr testvére egyre hangsúlyosabb szerephez jut a jeruzsálemi gyülekezetben. 62-ben, ahogyan arról Josephus beszámol, Hannas főpapsága alatt Jakabot több keresztyénnel együtt törvénysértés miatt elítélik, majd megkövezik. Ha mégis Jakabot, Jézus testvérét tartjuk a szerzőnek, akkor ez az írás lenne az Újszövetség legrégebbi könyve, amit esetleg később átdolgoztak és alakították ki végső, ma ismert formáját.

Érvek Jakab ellen: A cselekedeteken túl számos egyéb, központi kérdése a zsidókeresztyénségnek említésre sem kerül a levélben, mint pl.: körülmetélés, szabbat, Izrael, a Templom, tisztasági törvények, sem Izrael, sem a zsidók nem említetnek meg. A levél önközléseiből is valószínűbben rajzolódik ki egy őskeresztyén tanító képe (1,1; 3,1). További érvek: az 5,10k-ben Jób a példa nem Jézus; a 2,14-26-ban megjelenő gyülekezeti szituáció ugyancsak kései időre utal. a kutatók többsége Jak-ot pseudoepigráfnak tartja, amit egy ismeretlen hellenista zsidókeresztyén szerző írt volna, akinek meglehetősen alapos görög képzettsége volt.

Az írás műfaja:

A levél stílusáról elmondható, hogy annak központi kérdései többször visszatérnek a műben, (pl. tökéletesség, hit és cselekedet, szegények kegyessége). Ez a típusú érvelés, csakúgy, mint a levélben lazán, egymás után sorba rendezett témák a művet a bölcsességirodalomhoz kötik. Sommásan megállapíthatjuk, a Jak egy korakeresztyén pseudoepigráf bölcsességirodalmi mű, amely azzal az igénnyel lép fel, hogy Jézus testvére Jakab írta volna azt, azzal a céllal, hogy a Pál utáni időkben, 80 és 100 között a veszélybe került zsidókeresztyén identitást újra definiálja.

Keletkezés ideje, helye:

A keletkezés helyének kérdésére a levél is ad némi támpontot: az abban használt képanyag (pl. a tenger említése 1,6; 3,7.12; 5,7,18), csakúgy, mint a 4,13kk háttérében sejthető kereskedelmi kapcsolatok egy keleti kikötő-metropoliszra engednek következtetni, talán Alexandriára. A keletkezés időpontja pedig – a pseudoepigráf jelleget alapul véve – az 1. század vége lehetett.

Címzettek:

A levél a diaszpórában élő 12 törzshöz fordul, vagyis a Palesztinán kívül élő keresztyénség egészéhez.

Felépítés:

A levél praescriptuma a görög mintát követi: 3. személyben áll a küldő; a címzett, és az ehhez kapcsolódó üdvözlés egy mondatban foglaltatik benne. Szigorúan véve gyakorlatilag ez az egyetlen egy olyan eleme az írásnak, ami a levélformára utal. A levelekre jellemző összekapcsoló elemek hiánya, valamint a gondolatok laza kapcsolódása juttatta el M. Dibeliust arra a következtetésre, hogy egy tanítói iratról lehet szó, amelyet a szerző szólásgyűjteményekből és kisebb kifejtésekből állított volna össze. Az mindenféleképpen megállapítható, hogy a Jak a tradicionális bölcsességirodalomra jellemző mondásokhoz áll közel, ahol a mondások egy-egy kulcsszóval kapcsolódnak egymáshoz és ezeket értelmezték a szerzők.

Tradíciók:

Az abban megjelenő tradíciók kérdésében korábban uralkodott a nézet, miszerint Jakab egy zsidó alapíratot dolgozott volna fel, vagy esetleg egy zsidó-hellenista pseudoepigráfot az I. század első feléből, ami aztán 80/90 körül lett volna krisztianizálva. Az kétségtelen tény, hogy az írásban a szerző számos a gyülekezetében megjelenő bölcsességirodalmi szöveget feldolgoz (pl. 3,3-12 – a nyelvről; 1,2-18; 3,13-18; 5,1-6 – tradicionális bölcséleti mondásgyűjtemények). A keresztyén tradíción belül különösen a Hegyi beszédhez találunk szoros kötődéseket: Jak 1,2-4/Mt 5,48; Jak 1,5/Mt 7,7; Jak 1,22k/Mt 7,24-26; Jak 2,5/Mt 5,3; Jak 2,13/Mt 5,7; Jak 3,18/Mt 5,9.

Teológiai tanítás:

Az egész írást áthatja a kérdés, hogyan lehet a bölcsességnek megfelelő hitet megélni, ami a létezés és a cselekvés egységében nyilvánul meg, ugyanakkor az őskeresztyénséget alapvetően meghatározó krisztológiai és szóteriológiai igehirdetés szinte teljesen hiányzik a levélből, pneumatológia pedig egyáltalán nem jelenik meg abban. a bölcsesség „fentről érkezik” (1,17; 3,15.17) és a keresztyének a keresztség alkalmával nyerik el azt, mint ajándékot (1,21). Ez a bölcsesség változtatja meg az embert és teszi képessé arra, hogy hitének megfelelőek legyenek a cselekedetei is. Az egyik legtöbbet hangsúlyozott témája a levélnek a hit és cselekedet viszonya. Mivel Jakab számára is a törvény célja és középpontja a szeretet (2,8), így az ajándékul kapott bölcsesség, a hit és az ebből kiinduló cselekedeteknek organikus egységben kell állniuk. A levél teológiáját két gyűjtőpont köré gyűjti össze, az antropológia és az etika köré.

Vallástörténeti elhelyezkedés:

A levél a hellenista-zsidó bölcséleti gondolkodásban gyökerezik (lásd Jézus Sirák könyve, Sapientia Salomonis). A levél sok hapax legomenonja a LXX bölcsességirodalmi irataiból származik.